

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทศมภ์ร์วังสมาลินี

นายเนติ รุจิรุจนะ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสุครปริญาอักษรศาสตร์มหาบัณฑิต

ภาควิชาภาษาตะวันออก

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๓๒

ISBN ๙๗๔-๕๗๖-๕๖๕-๗

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I1030A812

015324

AN ANALYTICAL STUDY OF THE VAMSAMĀLINĪ

Mr. Nedīs Rucīrarucana

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Eastern Languages

Graduate School

Chulalongkorn University

1989

ISBN 974-576-464-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์วังสมานินี
 โดย นายเนติช รุจรรุจนะ
 ภาควิชา ภาษาตะวันออก
 อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชاکวิฑงศ์
 รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
 ของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรปริญญาโท

[Signature] คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 (ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรมาชัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature] ประธานกรรมการ
 (รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมันคคา)

[Signature] อาจารย์ที่ปรึกษา
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชاکวิฑงศ์)

[Signature] อาจารย์ที่ปรึกษา
 (รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพรรณ ณ บางช้าง)

[Signature] กรรมการ
 (ศาสตราจารย์ วิสุทธ บุญยกุล)

[Signature] กรรมการ
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาทานิช)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

NEDIS RUCIRARUCANA : AN ANALYTICAL STUDY OF THE VAMSAMĀLINĪ. THESIS
ADVISORS : ASSIST. PROF. THANIT CHAGARATPONGSE, ASSO. PROF. SUPAPHAN
NA BANGCHANG, Ph.D. 597 PP.

Vamsamālinī is a Pali text found only in Thailand. It is divided into two parts. The first part is called Vamsamālinī and the second part Mahāvamsamālinī. The purpose of this thesis is to make an analytical study of the contents, history, the language and the writing style of this text, as well as to edit the text and translate into Thai the part called Vamsamālinī.

As the result of the investigation, so far as the transliteration and the editorial work are concerned, it was found that all the manuscripts used in the edition agree with each other in general. It is understood that they are from a common source. Regarding the history of the text, it can be assumed that the Vamsamālinī is likely written by a Lanna Buddhist monk in the 19th century of Buddhist Era. The text deals with two subject-matters; the history of Buddhism in Sri Lanka and Milindapañhā. The text is later on divided into 26 chapters. The writing is entirely in verse. The language is simple and the structure grammatically correct. It is noteworthy to mention that the literary style of Vamsamālinī is at least influenced by that of Mahāvamsa.

It is suggested that a comparative study of the Vamsamālinī and the Mahāvamsa be undertaken, and also a comparative study of the Pali texts which deal with the life of Buddhaghosa as well.

ภาควิชา ภาษาคะวันออก
สาขาวิชา บาลี - สันสกฤต
ปีการศึกษา 2531

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

เนติช รุจิรารุจนะ : การศึกษาเชิงวิเคราะห์คัมภีร์วังสมาลินี (AN ANALYTICAL STUDY OF THE VAMSAMĀLINĪ) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชاکร์ศัพท์, รองศาสตราจารย์ ดร. สุภาพรณ ฌ บางช้าง, ๕๕๙ หน้า.

วังสมาลินีเป็นคัมภีร์บาลีที่ปรากฏเฉพาะในประเทศไทย แบ่งเนื้อหาเป็น ๒ ตอน ตอนที่ ๑ เรียกว่า วังสมาลินี ตอนที่ ๒ เรียกว่า มหาวังสมาลินี วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาเชิงวิเคราะห์ เนื้อหา ประวัติความเป็นมา ภาษา และรูปแบบการประพันธ์ รวมทั้งปริวรรต ตรวจสอบชำระ และแปล ส่วนที่เรียกว่า วังสมาลินี เป็นภาษาไทย

ผลการค้นคว้าวิจัยปรากฏว่า ในส่วนปริวรรตและการตรวจสอบชำระพบว่า ต้นฉบับทุกฉบับที่นำมาตรวจสอบชำระไม่มีข้อแตกต่างในสาระสำคัญ เข้าใจว่าต้นฉบับเหล่านี้มีที่มาจากแหล่งเดียวกัน คำาน ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ คัมภีร์นี้ น่าจะเป็นผลงานการประพันธ์ของพระเถระชาวล้านนา พุทธศตวรรษที่ ๑๘ เนื้อหาของวังสมาลินีกล่าวถึงเรื่องสำคัญ ๒ เรื่อง คือ ประวัติความเป็นมาของพุทธศาสนาในลังกา และเรื่องมิลินทปัญหา แบ่งเนื้อหาเป็น ๒๖ ปริเฉท รูปแบบการประพันธ์เป็นร้อยกรองตลอดเรื่อง ลักษณะ ภาษาเป็นไปอย่างเรียบง่าย ถูกต้องตามกฎเกณฑ์ไวยากรณ์ภาษาบาลี ส่วนวภาษาและลีลาโวหารคล้ายคลึงกับคัมภีร์มหาวงศ์

ข้อเสนอแนะคือ น่าจะมีการศึกษาเปรียบเทียบคัมภีร์วังสมาลินีกับคัมภีร์มหาวงศ์โดยตรง และ น่าจะมีการศึกษาคัมภีร์ที่กล่าวถึงประวัติพระพุทธโฆสาจารย์ เปรียบเทียบกับคัมภีร์ค้อย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ภาษาตะวันออก
สาขาวิชา บาลี - สันสกฤต
ปีการศึกษา ๒๕๓๑

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จล่วงไค้ด้วยดีเพราะได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่าย
ดังต่อไปนี้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฐานิสร์ ชاکรพิทักษ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ให้คำปรึกษา
และข้อเสนอแนะต่าง ๆ รวมทั้งได้สละเวลายาวนานให้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของ
คำแปลตั้งแต่ต้นจนจบอย่างคิ่่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.สุภาพรณ ฌ บางช้าง เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ได้ชี้แนะ
แนวทางการทำวิทยานิพนธ์และชี้แนะแหล่งข้อมูลให้กับผู้วิจัย ตั้งแต่เริ่มต้นจะเสนอหัวข้อ
วิทยานิพนธ์ ขณะที่ดำเนินการวิจัยก็ได้ตรวจสอบและแก้ไขสิ่งต่าง ๆ เพื่อความถูกต้องใน
เชิงวิชาการให้กับผู้วิจัยตลอดเวลา

ศาสตราจารย์ วิสุทษ์ มุขมกุล รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ศรี แยมั่นคคา
และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราวณี พาทานิช ได้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่าง ๆ
ด้วยดีเสมอมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ หัตถินีย์ สีนสกุล ได้ให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะ รวมทั้ง
อ่านด้วยความสะดวกค้ำชูการแก่ผู้วิจัยอย่างคิ่่ง

รองศาสตราจารย์ ดร.จำลอง สารพิทักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรพัฒน์
ประพันธ์วิทยา ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้ให้คำ
ปรึกษาและช่วยเหลือในค้ำชูการแปลและสิ่งอื่นเป็นปัญหาต่าง ๆ ตลอดมา

อาจารย์ พิฑูรย์ มลิวัดย์ ได้ช่วยเหลือค้ำชูการแปล การวินิจฉัยสิ่งต่าง ๆ อื่น
เป็นปัญหาทางอักษรวิธีโบราณ และเรื่องรูปแบบฉันทลักษณ์

ดร.วอลเคมาร์ ซี. ไฮเลอร์ (Waldemar C. Sailer) ได้ช่วยเหลือค้ำชู
ข้อมูลจากหนังสือภาษาต่างประเทศ รวมทั้งกรุณาให้ผู้วิจัยยืมหนังสือหายากได้ตามที่ค้ำชูการ
ตลอดเวลา

คุณเกษียร มะปะโม คุณมนตรีรา วงศ์ชะอุ่ม และคุณหิมพัชรณ โทษุณย์หวังเจริญ
เจ้าหน้าที่แผนกหนังสือโบราณ หอสมุดแห่งชาติ อ่านด้วยความสะดวกให้ผู้วิจัยเข้าอ่านค้นฉบับ
ต่าง ๆ ที่หอสมุดแห่งชาติอย่างคิ่่ง

คุณฉวีรัตน์ พรหมกำเนิก ช่วยเหลือค้ำชูการพิสูจน์อักษร

คุณอุคม จันทะควง เวื่อโทหญิง สุริยวรรณ วรรณหิณีจ และคุณกัญญา ทับทิมเทศ
ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนผู้วิจัยในทุก ๆ ด้านด้วยดีตลอดมา
ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านที่เอื้อนนามมานี้เป็นอย่างสูง คุณูปการของทุกท่านจะอยู่
ในความทรงจำของผู้วิจัยตลอดไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศาสนโศภนถกถาปริเฉทโท เทรสโม ๑๕๔

เดราทินิซพานถาปริเฉทโท จุทธสโม ๑๖๐

เอพารปริเฉทโท ปญจรสโม ๑๖๔

คามณิกุมารปริเฉทโท โสฬสโม ๑๖๗

คามณิกุมารมหาโยชปริเฉทโท สยทสโม ๑๗๔

ชวีกาติกยชชวูปนถาปริเฉทโท อฏฐารสโม ๒๐๒

หุฏฐคามณิวิชยนาัมปริเฉทโท เอกุณวีสติโม ๒๑๑

โสฬปาสาทมริจวภูฏิกวิหารถาปริเฉทโท วีสติโม ๒๒๔

มหาอุปารมเก สาชนปฏิธากถาปริเฉทโท เอกุณวีสติโม .. ๒๓๗

ชาคคชกรจนถาปริเฉทโท ชวาวีสติโม ๒๔๒

ชาคคนิชานถาปริเฉทโท เทวีสติโม ๒๖๓

หุฏฐคามณิวิชยนาัมปริเฉทโท จตุวีสติโม .. ๒๗๖

ทศรารชวณฎาปริเฉทโท ปญจวีสติโม ๒๘๓

มิณินทปญหาถาปริเฉทโท ฉษวีสติโม ๓๐๑

๓. คำแปลวังสมาลินี ๓๕๕

 ปณามคาถา ๓๕๕

 ปริเฉทที่ ๑ การเสด็จไปลังกา ๓๕๖

 ปริเฉทที่ ๒ การเสด็จเข้าจำพรรษา ณ สถานที่ต่าง ๆ
 ของพระพุทธเจ้า ๓๖๑

 ปริเฉทที่ ๓ การแบ่งพระบรมชاک ๓๖๒

 ปริเฉทที่ ๔ การสังคายนาครั้งที่ ๑ ๓๖๖

 ปริเฉทที่ ๕ การสังคายนาครั้งที่ ๒ ๓๗๖

 ปริเฉทที่ ๖ การสังคายนาครั้งที่ ๓ ๓๘๖

 ปริเฉทที่ ๗ การประดิษฐานพระศาสนาในนานาประเทศ .. ๔๐๕

 ปริเฉทที่ ๘ การอภิเษกพระเจ้าวิชัย ๔๐๕

 ปริเฉทที่ ๙ การอภิเษกพระเจ้าบัณฑิตพุทธเจ้าและพระราช
 องค์อื่น ๆ ๔๑๖

ปริเฉทที่ ๑๐ เรื่องอุบายาราม	๔๒๒
ปริเฉทที่ ๑๑ การอุปัชฌาย์พระศรีมหาโพธิ	๔๒๔
ปริเฉทที่ ๑๒ การปลุกต้นพระศรีมหาโพธิ	๔๓๒
ปริเฉทที่ ๑๓ พระเจ้าธรรมมาโคกราชและพระเจ้าเทวานัมปิย-	
คิสังทรงบำรุงพระพุทธศาสนา	๔๓๔
ปริเฉทที่ ๑๔ การนิพพานของพระมหินทเธระ	๔๔๓
ปริเฉทที่ ๑๕ เรื่องพระเจ้าเอศวาระ	๔๔๕
ปริเฉทที่ ๑๖ เรื่องความดีราชกุมาร	๔๔๗
ปริเฉทที่ ๑๗ เรื่องนายทหารของคามนีราชกุมาร	๔๕๔
ปริเฉทที่ ๑๘ การยุติสงครามกษัตริย์สองพี่น้อง	๔๖๗
ปริเฉทที่ ๑๙ เรื่องชัยชนะของพระเจ้าทัญญุคามนี	๔๗๒
ปริเฉทที่ ๒๐ การสร้างมริจวิญญูภิหาร	๔๘๒
ปริเฉทที่ ๒๑ การโค้สิ่งของต่าง ๆ เมื่อจะเริ่มสร้าง	
พระมหาสถูป	๔๘๗
ปริเฉทที่ ๒๒ การสร้างห้องพระบรมธาตุ	๔๙๐
ปริเฉทที่ ๒๓ การบรรจุพระบรมธาตุ	๕๐๑
ปริเฉทที่ ๒๔ พระเจ้าทัญญุคามนีสวรรคตแล้วเสด็จขึ้นสู่สวรรค์	
ชั้นดุสิต	๕๐๔
ปริเฉทที่ ๒๕ เรื่องพระราชา ๑๐ พระองค์	๕๑๒
ปริเฉทที่ ๒๖ เรื่องมิลินทปัญหา	๕๑๒
๔. บทวิเคราะห์	๕๔๔
ประวัติความเป็นมา	๕๔๔
เนื้อหาสาระของคัมภีร์	๕๕๓
ลักษณะการประพันธ์และภาษา	๕๖๔
๕. บทสรุปและข้อเสนอแนะ	๕๗๕
สรุป	๕๗๕

บทที่

๑

หน้า

ชื่อเล่นคณะ

๕๓๓

บรรณานุกรม

๕๓๔

ประวัติผู้เขียน

๕๔๖

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย